



## سناریوها و ابعاد خروج ایران از NPT پس از جنگ تحمیلی سوم

زهرا شاقلائی پور، عضو شورای علمی اندیشگده حکمرانی و قانون گذاری استان قزوین.  
افسانه حاجیلو، ناظر علمی، دکترای حقوق بین الملل



### پیشگفتار

آمریکا و رژیم صهیونیستی با همکاری هم پیمانان منطقه‌ای و جهانی خود، با حمله به تأسیسات هسته‌ای ایران در جنگ تحمیلی سوم (۱۲ روزه) و جنگ تحمیلی سوم، عملاً هم «پیمان منع گسترش سلاح‌های هسته‌ای (NPT)» و هم حق حاکمیت ایران را نقض کرده‌اند. این در حالی است که آژانس بین‌المللی انرژی اتمی که به عنوان نهاد مجری و ناظر این پیمان است، در برابر این تجاوز واکنش مؤثری نشان نداده و ایران می‌تواند در قبال این بی‌عملی، خروج از پیمان منع گسترش سلاح‌های هسته‌ای را در دستور کار قرار دهد.

آمریکا و اسرائیل و هم پیمانان منطقه‌ای در نهم اسفند ۱۴۰۴ با حمله‌ای گسترده و وحشیانه جنگ دیگری را آغاز کردند. این جنگ با «به شهادت رساندن رهبر انقلاب» و جمعی از سران، فرماندهان، دولتمردان و مردم غیرنظامی و به طور شاخص، «نوگلان مدرسه شجره طیبه میناب» همراه بود. این تجاوز ددمنشانه، در حالی انجام شد که ایران تنها چند ساعت قبل از آن، پیشنهادهای خوبی بر میز مذاکره گذاشته بود؛ به طوری که عمان و میانجی‌های اروپایی حاضر، با حیرت منتظر باز شدن نهایی گره مسئله هسته‌ای ایران در این مذاکرات بودند؛ بنابراین، طبق قوانین بین‌الملل و ماده ۱۰ پیمان منع گسترش سلاح‌های هسته‌ای، پس از حمله ایالات متحده آمریکا به تأسیسات هسته‌ای فوردو، نطنز و اصفهان، جمهوری اسلامی ایران، حق قانونی دارد از این معاهده خارج شود.

طبق مواد پیمان NPT آژانس باید از فعالیت‌های امضاکنندگان از جمله ایران، در نیل به استفاده صلح‌آمیز هسته‌ای حمایت کند که شامل نقش راستی‌آزمایی، ارائه گزارش منصفانه و بدون سوگیری و تسهیل کاربرد صلح‌آمیز کنونی است. با این حال، پس از جنگ ۱۲ روزه در خرداد ۱۴۰۴ هنگامی که کشورمان پس از تجاوز به مجتمع غنی سازی نطنز، درخواست محکومیت عوامل آن در شورای حکام را داشت، این اتفاق رخ نداد و در بیانیه رئیس آژانس، حتی یک بار از عامل متجاوز به کشورمان که رژیم صهیونیستی بود، صحبتی به میان نیامد. در جنگ سوم تحمیلی نیز، با توجه به چندبار تجاوز به حریم سایت‌های هسته‌ای کشور، آژانس غیر از تقاضای خویشتن داری از ایران (!) واکنش قابل توجهی انجام نداده است. حتی رئیس آژانس بین‌المللی انرژی اتمی در اظهار نظری وقیحانه، تلویحاً تنها راه از بین بردن توان هسته‌ای ایران را تهاجم هسته‌ای، بیان کرد.

این یادداشت، به سناریوها و ابعاد خروج ایران از NPT پس از جنگ تحمیلی

سوم که به جنگ رمضان نیز مشهور شده است، پرداخته است که موضوعی پیچیده با ابعاد متعدد و پیامدهای بالقوه جدی است.

### برنامه هسته‌ای ایران و پیمان NPT

ایران، برنامه هسته‌ای خود را از دهه ۳۰ شمسی آغاز کرده و در تدوین متن اولیه NPT در سال ۱۳۴۷ نقش داشته است. براساس این پیمان، عضو دائمی شورای امنیت سازمان ملل (چین، فرانسه، روسیه، بریتانیا و آمریکا) که پیش از این سال، برنامه نظامی هسته‌ای خود را گسترش داده بودند، به طور رسمی دارای سلاح هسته‌ای شناخته شدند و حق حفظ آن را دارا هستند. در سال ۱۳۳۵ موافقت‌نامه ۱۱ ماده‌ای میان ایران و آمریکا درباره استفاده غیرنظامی از انرژی هسته‌ای به امضا رسید و سال ۱۳۳۷، آمریکا، اولین نیروگاه تحقیقاتی را به دانشگاه تهران هدیه کرد. سال ۱۳۴۷ ایران پیمان عدم منع گسترش سلاح‌های هسته‌ای را پذیرفت و در ۱۳۴۸ مجلس نیز آن را تصویب کرد.

دستاوردهای فناوری هسته‌ای ایران در چهارچوب بند ۴ پیمان منع گسترش سلاح‌های هسته‌ای (NPT) به دست آمده است که بر حق تمام کشورها برای استفاده صلح‌آمیز از انرژی هسته‌ای تأکید دارد. [۳] ایران حتی از سال‌ها قبل از برجام، سعی دارد که با انواع اقدامات حسن نیت خود را به دنیا نشان دهد؛ نمونه آشکار این اقدامات، درخواست بازرسی داوطلبانه بوده است. پس از آنکه ایالات متحده آمریکا، تبلیغات وسیعی را علیه فعالیت‌های هسته‌ای کشور با اتهام اقدام برای دستیابی به تسلیحات هسته‌ای به راه انداخت، دولت وقت ایران، برای خنثی کردن این تبلیغات و اثبات بی‌اساس بودن ادعاهای ایالات متحده آمریکا دوبار داوطلبانه در سالهای ۱۳۷۲ و ۱۳۷۴ از آژانس تقاضا کرد که همه تأسیسات و مواد هسته‌ای ایران را مورد بازرسی قرار دهد. پس از پذیرش

این درخواست‌ها، بازرسان آژانس همه مواد و تأسیسات هسته‌ای ایران را مورد بازرسی قرار دادند و صلح‌آمیز بودن فعالیت‌های ایران را همانند بازرسی‌های عادی قبلی تأیید کردند.

این، نخستین باری بود که چنین بازرسی‌هایی توسط آژانس انجام می‌شد. با این حال، تغییری در رویه کشورهای متخاصم ایران حاصل نشد. شایان ذکر است اگرچه در حال حاضر، در پروتکل الحاقی [۴]، ۲+۹۳ این نوع بازرسی نه تنها مجاز تلقی شده بلکه آژانس بین‌المللی انرژی هسته‌ای مکلف به انجام آن است [۵]، اما در آن زمان به عنوان یک «اقدام داوطلبانه» بسیار ارزشمند بوده است. همچنین ایران، در سال ۱۳۸۲ در اقدامی که هدف آن «اعتمادسازی» با کشورهای اروپایی بود، تصمیم گرفت «به‌طور داوطلبانه» پروتکل الحاقی را امضا و اجرا کند. فتوای صریح رهبر شهید انقلاب مبنی بر حرام بودن در ۲۱ آذر ۱۳۸۹ نیز گام دیگری در جهت نشان دادن حسن نیت ایران بوده است. از سوی دیگر، تأسیسات هسته‌ای کشور، تا پیش از برجام تقریباً مورد بازرسی‌های متعارف قرار می‌گرفت اما پس از برجام و برای اثبات حسن نیت و به منظور رفع تحریم‌ها، ایران متعهد شد تا اجازه دهد بازرسی‌های فراتر از چارچوب NPT انجام شود. با نقض برجام از سوی کشورهای طرف مذاکره، عملاً دستاوردی نصیب ایران نگردید و اطلاعاتی که رد و بدل شد، منجر به شهادت دانشمندان و کارکنان بخش هسته‌ای، خرابکاری و هدفگیری دقیق‌تر تأسیسات هسته‌ای در جریان دو جنگ اخیر گردید. ایران، در سال ۱۳۹۹ به دنبال اتفاقاتی همچون ترور شهدای هسته‌ای و عدم دستیابی به مزایای تعهد شده در برجام، با تصویب مجلس یازدهم از این توافق‌نامه خارج شد.

اگرچه در ظاهر این‌گونه وانمود می‌شود که تمام دعوای آمریکا و اسرائیل و هم پیمانان آنها با ایران، بر سر مسئله

هسته‌ای است، اما در واقع برای از بین بردن توان دفاع همه‌جانبه ایران در برابر اسرائیل در منطقه غرب آسیا است. آنچه مشهود است این است که امتیاز دادن‌های ایران به آژانس بین‌المللی و همکاری‌های فراتر از NPT، عملاً بازدارندگی و فایده ملموسی برای ایران در پی نداشته است زیرا آمریکا و اسرائیل و هم پیمانان آن‌ها با حمله به تأسیسات صلح‌آمیز موضوع پیمان را نقض کرده‌اند.

\*\*\*

### چرا خروج از NPT؟

در ادامه به چند استدلال برای توجیه خروج کشور از NPT اشاره می‌شود:

۱. طبق اصول ۱۵۲ تا ۱۵۵ قانون اساسی، سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران بر اساس نفی هرگونه سلطه‌جویی و سلطه‌پذیری، حفظ استقلال همه‌جانبه و تمامیت ارضی کشور، دفاع از حقوق همه مسلمانان و عدم تعهد در برابر قدرت‌های سلطه‌گر و روابط صلح‌آمیز متقابل با دول غیر محارب استوار است. همچنین هرگونه قرارداد که موجب سلطه بیگانه بر منابع طبیعی و اقتصادی، فرهنگ، ارتش و دیگر شئون کشور گردد ممنوع است.

این اصول، جهت‌دهنده سیاست خارجی‌اند و از نظر حقوق بین‌الملل، خروج از معاهده باید با این دو اصل سازگار باشد. اهمیت آنها تا جایی است که طبق دو اصل ۷۷ و ۱۲۵ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، عهدنامه‌ها، مقاوله نامه‌ها، قراردادهای و موافقت نامه‌های بین‌المللی باید به تصویب مجلس شورای اسلامی برسد و امضای آنها پس از تصویب مجلس شورای اسلامی با رئیس جمهور یا نماینده قانونی او است. با توجه به اینکه ایران تمام تعهدات خود را در چارچوب NPT و تعهدات برجام انجام داد و در طرف مقابل تعهدات متناظر انجام نشد و با توجه به تجاوز آمریکا، اسرائیل و سایر کشورهای هم پیمان به تأسیسات هسته‌ای، حضور در یک تعهد فاقد توازن حقوقی و بدون اجرای متقابل از سوی طرف‌های دیگر، برخلاف اصول قانون اساسی می‌باشد.

۲. بنابر آنچه گذشت، با وجود فتوای صریح رهبر شهید انقلاب مبنی بر حرام بودن سلاح هسته‌ای و سایر اقدامات ایران، برای اثبات صلح‌آمیز بودن کاربرد انرژی هسته‌ای خود، آمریکا، رژیم صهیونیستی و هم پیمانانشان همچنان به ادعاهای بی‌اساس خود ادامه داده‌اند و از طرف دیگر آژانس هم، حمایت مناسبی از ایران انجام نداده است؛ بنابراین ادامه ماندن در این پیمان و انجام یک‌طرفه تعهدات، هیچ سودی به حال کشور ندارد و در ادعای ایشان مبنی بر اینکه ایران قصد ساخت سلاح هسته‌ای را دارد، تغییری ایجاد نمی‌کند.

۳. حقوق بین‌الملل معاهدات، حق



انديشگده‌های حکمرانی و قانون گذاری استانی



# حراه حکمرانی

روزنامه‌ی الکترونیکی  
@HOKMRAH  
شماره ۲۷

انديشگده‌های حکمرانی و قانون گذاری استانی مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی

روزنامه‌ی الکترونیکی  
انديشگده‌های حکمرانی  
و قانون گذاری استانی  
مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی  
شماره ۲۲

@HOKMRAH



طرف زیان دیده را در فسخ معاهده یا تعلیق اجرای آن، به دلیل نقض به رسمیت می‌شناسد. این حق، برپایه یکی از اصول کلی حقوق بنا شده است که به موجب آن هیچ طرفی نمی‌تواند از طرف دیگر اجرا قرارداد را تقاضا کند که خود آن را نقض کرده است. [۶] طبق عهدنامه ۱۹۶۹ م. وین، در خصوص حقوق معاهدات بین‌المللی، معاهده، عبارت است از توافق [۷] بین‌المللی که بین کشورها به صورت کتبی منعقد شده و مشمول حقوق بین‌المللی باشد، صرف نظر از عنوان خاص آن و اعم از اینکه در یک سند یا چند سند تنظیم شده باشد. [۸] و پیمان NPT و برجام تابع کنوانسیون وین، درباره حقوق معاهدات بین‌الملل هستند و با توجه به نقض آنها از سوی سایر هم‌پیمانان، خروج از این پیمان، باید مدت‌ها قبل انجام می‌شد؛ همان‌طور که درباره پروتکل الحاقی صورت گرفت. ۴. طبق مفاد این پیمان، اگر هر یک از امضاکنندگان پیمان تشخیص دهد که حوادث فوق‌العاده‌ای مرتبط با موضوع این پیمان، مصالح عالی کشورش را به خطر انداخته است، براساس ماده ۱۰ بند ۱ حق دارد، در راستای اعمال حق حاکمیت ملی خود از پیمان خارج شود. مطابق ماده ۱۰، چنان‌چه رویدادهای فوق‌العاده منافع عالی کشوری را متأثر کند و مربوط به موضوع معاهده باشد، کشور می‌تواند خروج خود را اعلام کند. کشور مربوطه، باید این تصمیم را با اعلام قبلی سه‌ماهه به تمامی دولت‌های دیگر طرف پیمان و همچنین به شورای امنیت سازمان ملل متحد اطلاع دهد. اخطار باید شامل توضیح و تشریح حوادث غیرمعمولی باشد که به نظر دولت مربوطه، منافع عالی کشور را به خطر انداخته است. [۹] در همین راستا، حملات جنگ سوم تحمیلی و جنگ ۱۲ روزه علیه تأسیسات صلح‌آمیز هسته‌ای، می‌تواند مصداق بارز رویدادهای فوق‌العاده مرتبط با موضوع پیمان باشد.

۵. قطعنامه ۴۸۷ شورای امنیت سازمان ملل متحد که در ۱۹ ژوئن ۱۹۸۱ م. به اتفاق آرا تصویب شد، حمله اسرائیل به سایت هسته‌ای مورد تأیید آژانس بین‌المللی انرژی اتمی در عراق را محکوم کرد. این قطعنامه در آن زمان، کاملاً مشخص و بدون ابهام به محکومیت حمله این رژیم جعلی به تأسیسات هسته‌ای عراق به عنوان کشوری عضو NPT پرداخته است، اما در مورد ایران با وجود نقض چندباره حریم تأسیسات هسته‌ای، از سوی آژانس اقدام خاصی انجام نشده است و هیچ اقدام درخوری برای محکومیت حمله به تأسیسات هسته‌ای ایران از سوی نهادهای بین‌المللی صورت نگرفت. حتی پاسخ درستی به درخواست عباس عراقچی وزیر امور خارجه ایران در این مورد داده نشد. [۱۰] این امر، لزوم بازنگری جدی ایران را در این دکترین هسته‌ای بیش از پیش روشن کرد.

۶. براساس اصل عقلی پایبندی به منافع ملی، خردمندانه نیست که کشوری عضو پیمانی باشد که تنها تعهداتی را

تلویحی آمریکا به بمباران اتمی و از بین بردن تمدن ایران، لزوم قطع همکاری با نهاد مغرض آژانس را بیش از پیش نشان می‌دهد. با توجه به اینکه آژانس اطلاعات مهم این صنعت کلیدی کشور و کارکنان آن را فاش نموده و با تهدیدکنندگان برنامه صلح‌آمیز هسته‌ای ایران مماشات می‌کند، ادامه حضور در ایرن پیمان بر خلاف مصالح ملی است. سناریوهای احتمالی خروج از NPT

سناریوی اول: خروج رسمی و اعلام استقلال کامل ایران، با یک بیانیه رسمی و با زمینه‌سازی رسانه‌ای، به طور رسمی از NPT خارج شود و اعلام کند که با توجه به فتوای رهبر شهید و رهنمود رهبرانقلاب، بدون قصد ساختن سلاح اتمی، از NPT خارج می‌شود و استقلال کامل خود را در زمینه هسته‌ای حفظ می‌کند. همچنین، اعلام می‌دارد که تا زمان رفتار عادلانه آژانس با همه امضاکنندگان و احقاق حقوق از دست رفته ایران در این پیمان و الحاق اسرائیل و سایر کشورهای متخاصم، ایران به این معاهده برنخواهد گشت. بنابراین، تنها براساس منافع ملی و امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران و هر زمان که اقتضاء نماید، به NPT برخواهد گشت. سناریوی دوم: خروج غیررسمی و مشروط و توسعه توانایی‌های هسته‌ای پیشرفته ایران، بدون دادن بیانیه رسمی، به طور غیررسمی از NPT خارج شود و اجازه بازرسی‌ها را محدود نماید و به طور گسترده و چراغ‌خاموش، به توسعه توانایی‌های صلح‌آمیز هسته‌ای پیشرفته خود ادامه دهد. هم‌زمان، با استناد به ماده‌های ۴ و ۱۰ NPT و با تأکید بر نقض فاحش پیمان توسط آمریکا و اسرائیل، به شورای حکام اعلام می‌دارد که هرگونه دسترسی جدید را نخواهد پذیرفت. این

سناریو در واقع به معنای حفظ ظاهر عضویت در پیمان است که در حال حاضر نیز - تقریباً - در دستور کار است و با بازرسی‌های ناعادلانه و فراپادمانی مخالفت می‌کند.

**ابعاد سناریوی اول**  
در سناریوی اول، هرگونه بازرسی یا اقدامات در چارچوب NPT یا فراتر از آن، باید فوراً تعطیل شود. خروج ایران از NPT، یک اقدام جسورانه و راهبردی خواهد بود که می‌تواند پیامدهای گسترده و عمیقی برای منطقه و جهان داشته باشد. البته، با توجه به شرایط به وجود آمده پس از جنگ تحمیلی دوم و سوم و بمباران بی‌رحمانه و بی‌ملاحظه تأسیسات هسته‌ای، علی‌رغم حسن نیت ایران در استفاده از انرژی هسته‌ای، این اقدام ممکن است با واکنش‌های محدودتری از سوی جامعه بین‌المللی مواجه شود و به تثبیت جایگاه ایران به عنوان یک قدرت منطقه‌ای و جهانی کمک کند.

**پیامدهای بین‌المللی خروج ایران از NPT**  
خروج ایران از NPT در شرایط کنونی، ضربه نهایی به اعتبار و کارآمدی این معاهده بین‌المللی وارد خواهد کرد و ممکن است منجر به فروپاشی اعتبار آن شود. در صورتی که ایران، حمله بی‌ملاحظه و خطرناک به تأسیسات هسته‌ای و عدم حمایت جدی آژانس از خود و اظهار نظرهای مغرضانه آژانس و عدم عضویت برخی کشورهای دارنده صلاح اتمی و رژیم صهیونیستی را به عنوان دلایل خود در خروج از NPT بیان کند، می‌تواند طبق ماده ۱۰ این پیمان، NPT را ترک کند. اعلام این اقدام سه ماه قبل از زمان دقیق خروج باید صورت گیرد و منجر به تغییر در سیاست‌های بین‌المللی در زمینه کنترل تسلیحات و منع گسترش



سلاح‌های هسته‌ای می‌شود.

به نظر می‌رسد، با توجه به شرایط کنونی جنگ و قدرت و نفوذ ایران در منطقه، واکنش‌های بین‌المللی اولیه محدودتر و محتاطانه تر باشد. قدرت‌های غربی احتمالاً از درگیری مستقیم نظامی با ایران اجتناب کنند و به دنبال راه‌های دیگری برای مدیریت این وضعیت باشند. در کوتاه مدت، چون پیمان NPT از معاهداتی است که ارتباط مستقیم با امنیت ساختار بین الملل دارد؛ لذا ارتباط مستقیمی با شورای امنیت سازمان ملل پیدا می‌کند و می‌تواند برای کشور خارج شده، شرایط حساس و چالش‌زا ایجاد کند. اعمال تحریم‌های سیاسی و اقتصادی یکی از تبعات خروج کشورها از NPT است که با توجه به اینکه ایران در عین پایبندی به پیمان، سال‌ها درگیر این تحریم‌های ظالمانه بوده است، عملاً تأثیر چشمگیری بر مناسبات جهانی کشور نخواهد داشت.

با توجه به گزینه بالفعل جنگ، که توسط آمریکا و اسرائیل انجام شده است، گزینه اصلی موجود، اعمال تحریم‌هایی از سوی اتحادیه اروپا خواهد بود. به طور حتم، پس از اعلام خروج از NPT اعمال دور جدیدی از تحریم‌ها در دستور کار قرار می‌گیرد. برای جلوگیری از صدمات ناشی از این گزینه و بی‌اثر کردن اقدامات شرورانه دولت‌های متخاصم، دو گزینه پیش رو است: اول اینکه برای کاهش تنش، تا اطلاع ثانوی، اورانیوم با غنای بالای ۶۰ درصد به یک کشور مورد قبول دو طرف ایران و آژانس منتقل شود و دوم، از طریق وزنه‌های موجود مانند تنگه هرمز، به بی‌اثر کردن تحریم‌ها اقدام شود؛ به طور مثال، نفت‌کش‌های کشوری که ایران را تحریم کند، حتی با پرداخت عوارض عبور، حق تردد نخواهد داشت.

البته خروج ایران از NPT در درازمدت، می‌تواند منجر به تشدید رقابت تسلیحاتی در سطح جهانی شود، زیرا سایر کشورها ممکن است احساس کنند که مجبورند برای حفظ امنیت خود، سلاح‌های هسته‌ای توسعه دهند. همچنین، این اقدام پیامدهای منطقه‌ای نیز دارد؛ از طرفی می‌تواند به تثبیت نفوذ ایران در منطقه کمک کند و موقعیت آن را به عنوان یک قدرت منطقه‌ای تقویت کند

و از سوی دیگر، روابط ایران با کشورهای همسایه را به طور قابل توجهی تغییر می‌دهد. برخی از کشورها ممکن است از این اقدام استقبال کنند، در حالی که برخی دیگر ممکن است آن را تهدیدی برای امنیت خود تلقی کنند.

## پیامدهای داخلی

ایران، شواهدی دارد که استدلال می‌کند که افشای اطلاعات هسته‌ای در چارچوب بازرسی‌های فراتر از NPT منجر به آسیب به کارکنان صنعت هسته‌ای و زیرساخت‌ها شده است. خروج ایران از NPT در شرایط کنونی که مردم آن، شاهد بدعهدی چندساله و چندباره از سوی آمریکا و هم‌پیمانان بوده‌اند، از حمایت قاطعانه مردمی در ایران برخوردار خواهد بود؛ زیرا پس از وقوع دو جنگ تحمیلی، مطالبه فزاینده‌ای در عموم وطن‌دوستان بوده و مردم احساس می‌کنند که این اقدام در دفاع از منافع ملی و تقویت جایگاه ایران در جهان انجام می‌شود. این اقدام، سبب افزایش غرور ملی، رضایت‌مندی از سیاست‌های خارجی و اعتماد به نفس در میان ایرانیان می‌شود.

## جمع‌بندی

در پایان، باید گفت معاهدات بین‌المللی به اندازه حقوق داخلی کشورها مدون و الزام‌آور نیست؛ همچنان که آمریکا و برخی کشورهای دیگر از برخی از معاهدات بین‌المللی خارج شده‌اند و همچنان از آن به عنوان حربه‌ای برای منافع خود و هم‌پیمانان بهره می‌گیرند؛ بنابراین از نظر منافع ملی تهران، ادامه عضویت در پیمان NPT در شرایط عدم رعایت تعهدات متقابل، جای بازنگری جدی دارد.

بدیهی است که خروج از NPT بنا بر بند ۱۰ معاهده با اعلام کتبی سه‌ماهه به شورای امنیت و طرف‌ها انجام خواهد شد. بازگشت به پیمان نیز صرفاً با پیش‌شرط‌هایی همچون تغییر رئیس آژانس بین‌المللی انرژی اتمی، رفتار عادلانه آژانس با همه امضاکنندگان، احقاق حقوق از دست رفته ایران در این معاهده بین‌المللی و الحاق رژیم اسرائیل و سایر کشورهای دیگر به پیمان NPT کاملاً به جا و منطقی است. خروج از این پیمان، در حال حاضر گزینه راهبردی مثبتی تلقی می‌شود؛ چرا که علاوه بر اینکه نشانه استقلال و ثبات ایران است و یک نقطه عطف در میدان جنگ است، با به چالش کشیدن این مدل معاهدات که منافع آمریکا و متحدانش را تضمین می‌کند، ضربه محکمی بر پیکره هژمونی آمریکا و غرب خواهد بود.

## منابع و پی‌نوشت

[۱] Zahra.shaghelani@edu.ikiu.ac.ir

[۲] afsanehhajiloo@gmail.com

[۳] Kimball Daryl. (۲۰۲۴). The Nuclear Nonproliferation Treaty (NPT) at a Glance. Last Reviewed July ۲۰۲۴. [https://www.armscontrol.org/factsheets/nuclear\\_](https://www.armscontrol.org/factsheets/nuclear_nonproliferation_treaty_npt_glance)

[۴] منظور از پروتکل الحاقی سندی است ناظر بر پروتکل الحاقی به معاهده منع گسترش سلاح‌های هسته‌ای ۹۳+۲ که در ایران به پروتکل الحاقی شهرت یافته است و به منظور تقویت کارایی سیستم پادمان در راستای مشارکت در اهداف منع گسترش هسته‌ای جهانی، برای کشورهایی که دارای موافقت‌نامه پادمان با آژانس بین‌المللی انرژی اتمی هستند، طراحی شده است. کشورهای عضو آژانس باید این پروتکل را به عنوان «ضمیمه توافق جامع پادمان» می‌پذیرفتند. بر پایه پروتکل الحاقی، بازرسی حق آژانس است و برخلاف بازرسی ویژه نیازی به تصویب شورای حکام ندارد. از سوی دیگر، آژانس در بازرسی‌های خود بر مبنای پیوند نامه پیوستی حق دارد به هر جایی که برای انجام وظایف خود ضروری می‌داند، دسترسی پیدا کند. این نوع بازرسی بیشتر برای فعالیت‌های اظهارنشده طراحی شده و در واقع، می‌توان از آن به بازرسی‌های مدیریتی تعبیر کرد.

[۵] مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی. (۱۴۰۰). بررسی پروتکل الحاقی



به معاهده عدم گسترش تسلیحات هسته‌ای (NPT)؛ گزینه‌های پیش روی ج.ا. ایران (شماره ۴). تهران، ایران: مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی.

<https://sid.ir/paper/fa/۷۹۷۰۸۶> [۶] موسوی، سید فضل‌الله؛ حکمت آراء، راضیه. (۱۴۰۱). تحلیل نقض ماهوی مندرج در ماده ۶۰ کنوانسیون ۱۹۶۹ وین، در خصوص حقوق معاهدات در پرتو رویه دیوان بین‌المللی دادگستری، فصلنامه مطالعات حقوق عمومی، دوره ۵۲، شماره ۴، صص ۱۶۹۵-۱۶۷۷، [www.DOI: ۱۰/۲۲۰۵۹.JPLSQ](http://www.DOI: ۱۰/۲۲۰۵۹.JPLSQ) [۷] Agreement

[۸] جمعی از نویسندگان. (۱۳۶۵). عهدنامه ۱۹۶۹ وین در خصوص حقوق معاهدات. مجله حقوقی بین‌المللی، دوره ۷، شماره ۸، صص ۲۲۹-۳۱۷.

[۹] Kimball, Daryl. (۲۰۲۴). The Nuclear Nonproliferation Treaty (NPT) at a Glance, Last Reviewed July ۲۰۲۴. [https://www.armscontrol.org/factsheets/nuclear\\_](https://www.armscontrol.org/factsheets/nuclear_nonproliferation_treaty_npt_glance)

[۱۰] یک روز پس از حمله اسرائیل به راکتور آب سنگین اراک، عباس عراقچی، وزیر امور خارجه کشور در توئیتری گفت: «راکتور آب سنگین اراک - تأسیساتی که تحت پادمان‌های جامع آژانس بین‌المللی انرژی اتمی قرار دارد و مطابق با مشخصات فنی توافق شده در برنامه جامع اقدام مشترک (برجام) که هرگونه خطر اشاعه را ناممکن می‌سازد، در حال ساخت است - دیروز در روز روشن، توسط رژیم اسرائیل بمباران شد. ضروری است، شورای امنیت سازمان ملل متحد که امروز تشکیل جلسه می‌دهد، قطعنامه ۴۸۷ خود را که به اتفاق آرا در پاسخ به حمله رژیم اسرائیل به تأسیسات هسته‌ای عراق در سال ۱۹۸۱ تصویب کرد، حفظ و اجرا کند. زبان آن قطعنامه بدون ابهام است؛ هرگونه حمله نظامی به تأسیسات هسته‌ای، حمله به کل رژیم پادمان‌های آژانس بین‌المللی انرژی اتمی و در نهایت حمله به معاهده عدم اشاعه (NPT) به شمار می‌رود. اگر شورای امنیت، نتواند امروز اقدام کند، باید به جامعه بین‌المللی توضیح دهد که چرا اصول قانونی آن در مورد چنین موضوع مهمی فقط به صورت گزینشی اعمال می‌شود. در صورت فروپاشی رژیم جهانی عدم اشاعه، این شورا به همراه رژیم اسرائیل، تمامی مسئولیت را بر عهده خواهند داشت.» دسترسی در ۳۰ خرداد ۱۴۰۴. <https://www.imna.ir/۸۷۷۳۹۰/news>

[۱۱] مراجعه کنید به: ستایش پور، محمد. (۱۴۰۲). مسئولیت بین‌المللی جمعی دول دارای تسلیحات هسته‌ای ناشی از ترک فعل؛ واکاوی آورده ۲۰۰۱ کمیسیون حقوق بین الملل و پژوهشنامه حقوق تطبیقی و ا.ن. پی. تی. دوره ۷، شماره ۱، شماره پیاپی ۱۱، صص ۱۰۵-۸۲.

[۱۲] در آیه نفی سبیل آمده است: «لَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلًا» (خداوند هرگز پیر [زبان] مؤمنان، برای کافران راه [تسلطی] قرار نداده است.) (نساء/۱۴۱)